

kisvárdai lapok

XXII. évfolyam 8. szám - 2020. augusztus 29. szombat

Mészáros Árpád, Béres Márta, Tolsztoj: Anna Karenina - az Újvidéki Színház előadása. Rendező: Dejan Projkovszki.

„A férj nem engedi el Annát, fogva tartja fiuknál fogva. Fájdalmasan szimbolikus a maga kézfogható voltában az a jelenet, amikor egymást ölelve, béklyóztatva fekszenek: apa a fiát, fiú az anyját, anya a fiát. A férj Anna második gyermekét is túszul használja – talán elfogadná, ha Anna maradna velük, s nem szégyenítene meg az életközösségből történő kilépéssel. A férj egzisztenciálisan zsarolja, aminek kifejeződése a lepény, ami Anna terhességeként-méhlepényeként is kódolódik: férje megkínálja vele, ám mikor ezt Anna elutasítja, Karenin kimarja a közepét. A regény feldolgozásainak kardinalis eleme Anna gyerekeihez való viszonyának kifejezése. Túlzásnak tartom, ahogyan a kis lány holléte takarásban marad – Szerjozsa örök öltönyviselete pedig talán az apjához való hasonlóságot, az apához tartozást hivatott felmutatni?”

V. Gilbert Edit

Magyar
Színházak
XXXII. kisvárdai
fesztiválja

2020. augusztus 21-29.

Szakmai Klub

Szőcs Géza: RASZPUTYIN – a Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulatának előadása.
Rendező: Sardar Tagirovsky.

Lénárd Róbert: MOSOLY – az Újvidéki Művészeti Akadémia előadása.
Rendező: Lénárd Róbert, Táborosi Margaréta, Hernyák György.

Az erdélyi színjátszás legne-mesebb hagyományait követve, erős teatralitással, intenzív vizualitással találkozhatott a néző a szatmárnémetiek előadásában, ami különös érzékenységgel ábrázolta az ember viszonyát a transzcendenciához is – emelte ki a Sardar Tagirovsky rendezte Raszputyin kapcsán Csujá László filmrendező, a szakmai beszélgetés moderátora. Molnár Flóra kritikus hozzászólásában filmes utalásokat említett az előadás kapcsán, például Eisenstein Patyomkin páncélosát. Arról is beszélt, hogy az előadásban látható Raszputyin figura mintha kicsit a művészember allegóriája is lenne, a látnoki képességek okán. Urbán Balázs kritikus megemlítette, hogy ez az előadás megosztja a közönséget, attól függően, hogy valaki milyen színházi ízléshez szokott hozzá, elsősorban azért, mert realista látásmóddal a produkció nagyon nehezen értelmezhető. Kiemelte az előadás zenéjét, különösen azt a „pimaszságot”, ahogyan használják az alkotók korunk különböző sláge-

reit. A rendező szerint nagyon különböző színházi formákat ötvözött ebben a produkcióban, mégis egységessé tudta tenni annak összképét. Gyürky Kata kritikus a történelmi figurák közül Raszputyin alakjáról beszélt, akinek alakja teljesen más-képpen rajzolódik ki a történelmi értelmezésekből, mint az előadásból. A rendező ezek után beszélt arról, hogy eredeti helyszínén kissé másként működik a tér, illetve, hogy bizonyos dolgokon változtatni kényszerültek a kisvárdai helyszínen. Gulyás Gábor esztéta szóba hozta, milyen erős kapcsolat van ebben a produkcióban a szakralitással,

amire többek között a kar által használt botok is utalnak. Kozma András dramaturg hozzászólata, valóban érdekes Raszputyin értelmezése az orosz történelmi hagyományban, még olyan teória is létezik, hogy valójában az angol titkosszolgálat „tette el az útból”. Mészáros Blanka színész, zsűritag elsősorban a szatmárnémeti színház játékaik expresszivitását dicsérte.

Az újvidéki színiakadémisták előadásához Csujá László annyit fűzött hozzá felvezetésképpen, milyen érdekes, hogy a világ drámairodalmának jó része abból áll, hogy a családtagok „szemétkednek” egymással. Németh Fruzsina Lilla kulturális újságíró hozzászólásában arról beszélt, hogy nagyon erős ez a fiatal csapat, amelynek vizsgamunkáit több éven keresztül követhette nyomon a kisvárdai fesztivál közönsége. Kozma András dramaturg hozzászólata, létezik olyan sajátossága a délvidéki színházaknak, hogy a Magyarországon megszokott játékmódhoz képest intenzívebb-expresszívebb kifejezőmódot használnak.

Ungvári Judit

Testes viszonylatok

Ajtók közé szorulva, almát harapdálva az intim testtájakon, lóversenyt jelző szekrényugrást-lólengést végrehajtva tárul elénk az újvidéki Anna Karenina története. Vérbő és taktilis fizikai színházat látok, amelyben a tárgyhasználat színházi tudatossága magas fokon megkomponált. A szexus nyelvén fejeződnek ki a kapcsolati állapotok bátran, kendőzetlenül, s olyan minőségben, amiről az orosz posztmodern sem álmodott, amelynek képviselői éppen ezt a regényt lobogtatják a nagy orosz klasszikusok leleplezésére: házasságtörés, ágyjelenetek nélkül?!

Dejan Projkovszki rendezése úgy pótolja a fenti „hiányt”, hogy egy ideig túpontosan jellemez mindenkit a szexualitásával. Sztyepan általában két nő mellét markolva vall házassága megfáradásáról, nyilván egyikük sem a felesége, aki megcsalottsága feletti elkeseredésében lestrapálnak, elhasználnak láttatni akart testét dobálja előttünk. A férfiak időnként szájon csókolják egymást, ha nagyon egyetértenek; orgiazszenetek, meleg érintések,

buja és nyers mozdulatok sorjáznak az előadásban. A vágy jegesen izzó (jégdarabkák potyognak szájából, ruhából) lobogásban forrasztja össze Annát és Vronszkijt, mígnem lemeztelenítő kiüresedésbe, egymás dehumanizált meglovaglásába torkollik kapcsolatuk. Levin és Kitty második körös egymásra találása játékos, felszabadult, önfeledten boldog bucskázás, birkózás. Gyermeki kedvességük, intellektusuk rezonál a másikéra a szőrejtvény-vallomás egymásra hangolódott kitalálásában. Anna Karenintől való irtózása pedig abban artikulálódik unottan, ahogyan mechanikusan, kényszerűen odatartja fenekét, tárja ki lábait egy ideig Kareninnek. A férj nem engedi el Annát, fogva tartja fiuknál fogva. Fájdalmasan szimbolikus a maga kézzelfogható voltában az a jelenet, amikor egymást ölelve, béklyózva fekszenek: apa a fiát, fiú az anyját, anya a fiát. A férj Anna második gyermekét is túszul használja – talán elfogadná, ha Anna maradna velük, s nem szégyenítene meg az életközösségből történő kilépéssel. A férj egzisztenciálisan zsarolja,

aminek kifejeződése a lepény, ami Anna terhességeként-méhlepényeként is kódolódik: férje megkínálja vele, ám mikor ezt Anna elutasítja, Karenin kimarja a közepét.

A regény feldolgozásainak kardinális eleme Anna gyerekeihez való viszonyának kifejezése. Túlzásnak tartom, ahogyan a kislány holléte takarásban marad – Szerjzsa örök öltönyviselete pedig talán az apjához való hasonlóságot, az apához tartozást hivatott felmutatni?

A tárgyak a helyükön, konkrétak és szimbolikusak, amint a mozgások, vonat is van (Szerjzsa játéka), a kosztümök elegánsak, finoman kortalanok. Az ajtórendszer bravúros tere szinte mindenre jó – ám kifárad. Ez a harmadik három és fél órás előadás, amit idén Kisvárdán látok, pedig csak tegnap jöttem, így hát ahhoz, hogy ezt a produkciót megvalósult ígéretnek érezzem, a szünet után meglepetésre, valami másra, az addigitól eltérő formai megoldásra vágytam. Ez viszont nem történt meg, s bár a zenei vonal felerősödött, a korábbi mederben közelített a vég.

V. Gilbert Edit

Mindig is hasonló módon gondoltam a nagy szláv rendezők munkamódszerére

Béres Márta az Újvidéki Színház Anna Karenina című előadásának címszerepében volt látható a kisvárdai fesztiválon. A színésznővel pályája meghatározó nőalakjáról, a különleges próbafolyamatról és az önmagunknak föltett kérdésekről is beszélgettünk.

Vissza tudod idézni, hogy mi fogott meg először Anna Karenina szerepében?

A legelső gondolatom talán az volt, hogy mennyire intenzíven éli az életét. Néhány nappal ezelőtt az előadással álmodtam, és rájöttem, hogy korábban sosem találkoztam ennyire mély érzelmekkel bíró szereppel. Olyan gazdag skálát kínál, amire nagy ajándékként tekintek a pályámon.

Mitől újszerű az újvidéki előadás koncepciója?

Dejan Projkovszki rendező újszerű módon bontotta ki a regényt számunkra. A próbafolyamat során nem előre megírt szövegekönvből dolgoztunk. A társulattal együtt elolvastuk a regényt, és mi magunk ragadtuk meg a számunkra fontos mondatokat és párbeszédeket. Kiválasztottuk a hozzánk közel álló szövegrészleteket, majd Dejan eldöntötte, hogy szeretné, vagy sem, hogy megjelenjenek az előadásban. Ettől a módszertől úgy éreztük, hogy az előadás igazán a miénk. Mindig is hasonló módon gondoltam a nagy szláv rendezők emberközpontú, a színészt partner-

nek tekintő munkamódszerére. Most, hogy találkozhattam Dejannal, mindez visszaigazolást nyert, és nagyon boldog vagyok, hogy részese lehetek az előadásnak.

Mi határozta meg, hogy melyik szövegrészletet emelték ki a regényből?

Mindenki ahhoz mérten választott, hogy éppen hol tart a saját életében. Attól rendkívül hiteles és igaz az előadás, hogy a színpadon elhangzó gondolatok nagyon közel állnak a színészek énjéhez. Ebből fakadóan óhatatlanul is reflektálnak a családjukban, baráti közösségeinkben, vagy a szakmánkban megélt élethelyzeteinkre. Minderre jól rezonál a díszlet is. Dejan állandó alkotócsapattal dolgozik, akikkel jól ismerik egymás érzékenységét és látásmódját. Valentin Szvetozarev feketére festett fém ajtóit szinte követik Anna minden lélegzetét, annak fényében nyílnak, csukódnak, sőt: csapódnak az ajtók, ahogyan Anna gondolkodik és érez. A Marija Pupucsevszka által tervezett kosztümök pedig szinte már kínosan elegánsak, kifejezve ezzel is az embereknek a külvilág felé mutatni vágyott ideálisnak, tökéletesnek hitt képet. A regényben egyébként olvasható tizenöt-húsz gyönyörűen megírt oldal: mielőtt Anna a vonat elé veti magát, bolyong az állomáson, végső kétségbeesésében figyelmeztet és elemzi a körülötte lévő embereket. Dejan rám bízta, hogy ebből a jelenetből írjak egy

Béres Márta

saját monológot, ami végtelemül azonos velem, mégis igaz Annára is. Mielőtt megszületett a végleges változat, sok fontos kérdés fölmerült bennem. Ritkán beszélgetünk igazán őszintén saját magunkkal, és olyan jó lenne, ha az előadás arra készítené nézőt és alkotót egyaránt, hogy – akár csak Anna – megkérdezzék önmagunktól: mit is akarok, mikor lennék boldog?... Bízom abban, hogy ezen vakmerő lépés után – Annával ellentétben – lesz bátorságuk az életet választani.

Oláh Zsolt

Egy helyben állva

Faragó Béla – Forgács Miklós – Czajlik József: *Ma már nem mész sehova*

Malina Hedviget 2006 augusztusában Nyitrán érte súlyos támadás: két idegen verte félholtra, miután magyarázul beszélt telefonjába. A nyomozás vádemeléssel zárult, csak éppen a lány ellen emeltek vádat, többek közt hamis tanúzás, a hatóságok félrevezetése miatt. Az ügy tragikus abszurdba fordult: az igazságszolgáltatás helyét a politikai csatározások és az elképesztő konteók vették át. Az ügy végére csak 2018-ban került pont – ekkor zárták le a nő elleni eljárást.

Lehetne e történetből provokatív dokumentumdrámát írni, mint ahogy egyes cserepeinek, motívumainak felhasználásával olyan darabot is, amely bonyolultabban, rétegzettebben szól politikai, illetve etnikai viszonyokról. És felmerülhet a történet feldolgozásának többféle, az előzőeknél valamivel szokatlanabb útja is. Az a forma, amelyet a kassai Thália Színház Czajlik József rendezte előadása választott, alighanem egészen originális. „Opera-operett-oratórium-interaktív színház” a műfajmegjelölés, s ha ehhez még hozzátesszük, hogy az interaktív színházi forma megteremtéséhez Takács Gábort, a Káva Kulturális Műhely vezetőjét hívta vendégként a színház, a zenét pedig Faragó Béla szerezte, szinte minden adott volt ahhoz, hogy különleges, emlékezetes produkció szülessen. Ehelyett azonban egy látható igényességgel és komoly munkabefektetéssel elkészített, de egymást csaknem kioltó és ráadásul önmagukban is problematikus elemekből építkező, zavarba ejtő hibrid jött létre.

Azt hiszem, a probléma ott kezdődik, hogy a Malina-ügy eleve kevésbé alkalmas arra, hogy interaktív módon építkező előadás alapanyaga legyen. Befogadói interaktivitást, lelkes részvételt, kreatív ötleteket, vitakészséget a megosztó ügyek feldolgozása-kor lehet elvárni. A Malina-ügy nem ilyen, önmagában sem, és az előadás sem tesz kísérletet arra, hogy a lány igazságát megkérdőjelezze. Vagyis a morális állásfoglalás egyértelmű, nincs min vitatkozni. Valós interakció gyakorlatilag nem alakul ki, viszont az interaktivitásra irányuló kísérlet nem egyszer lelövi a zenei formák poénjait. Ha például a legvadabb konteókat megelevenítő, abszurdba hajó operával kezdődne a játék, a nézői érdeklődés alighanem hosszabbabban maradna meg, mint így, hogy egy hosszúra nyúló felvezetés elmagyarazza, mit is fogunk látni. Persze a zenei betétek önmagukban is fenntarthatnák a befogadói figyelmet, de mintha nem született volna határozott döntés arról, mik is legyenek ezek: önmagukban is értelmezhető, megálló darabok, stílusimitációk esetleg paródiák? Nem érzem kompetensnek magam arra, hogy Faragó Béla zenéjét értékeljem, de szubjektíven azt mondanám: amit hallottam, leginkább stílusimitációnak tűnt (a három közül a számomra legkevésbé érdekes útnak), és ezt az érzést a szöveg és az előadásmód is erősíti. Legalábbis az opera és az oratórium esetében, merthogy az operettnél a

dalszöveg és a játékmód is eldöntetlen: elhangzanak olyan sorok is, amelyek bármely operettnben szerepelhetnének, másutt azonban blőd operettszövegeket karikírozó/parodizáló mondatokat hallunk. Miközben a szereplők között van olyan, aki tartása, jelmeze alapján akár egy klasszikus operettnből is kiléphetne, de olyan is, aki bizonyosan egy kaposvári antioperettnből érkezett. A szereplők néha táncolnak kicsit, de többnyire inkább egy helyben állnak.

Az amúgy kiváló szereplőgárda színészi teljesítményét nehéz értékelni, hiszen a színészi feladatok e konstrukcióban igencsak korlátozottak – inkább a szép énekhangok tűnnek ki (elsősorban a női szereplőké). És méltánylandó az a fegyelmezett csapatmunka, amellyel kórusként, illetve a hosszabb-rövidebb szólókban próbálják a befogadói figyelmet fenntartani, irányítani. Nem az ő hibájuk, hogy ez csak ideig-óráig sikerülhet. És az sem, hogy az előadás végén nagyjából azt a néhány gondolatot vihetjük haza tanulságként, amelyet Takács Gábor már a játékot megkezdő monológjában elmondott.

Urbán Balázs

A játék szikrája

A fesztivál versenyprogramjának utolsó előadása a kassai Thália Színház *Ma már nem mész sehová* című opera-operett-oratóriumja volt. A rendezőt, Czajlik Józsefet arról kérdeztem, mi az oka annak, hogy az alapvetően prózai társulat eszenciálisan zenés produkciót készít.

Az előző évadban volt ötven éves a színház, emiatt szeretünk volna egy olyan témát elővenni, ami minket közvetlenül érint. Ennek a történetnek a valóságos háttere nehezen kifejezhető szóban. A zenéhez fordultunk – remélve, hogy ilyen módon egy olyan érzelmi regisztert tudunk előhívni, megnyitni, amelyre a szó nem képes. A másik fontos dolog pedig az, hogy mi is szeretnénk fejlődni. Ennek jegyében kihívás elé szerettem volna állítani a társulatot.

Több vendégművészt is látni a színlapon. Ennek énektechnikai, vagy egyéb oka van?

Közülük tavaly sokan még a társulatban voltak. Az egyik színésznő most várandós, helyette szerepelt Mórocz Virág. Alapvetően a társulatra írta Faragó Béla a zenét a mi kapacitásainkat figyelembe véve. Pontosan olyan magasra tette a léceket, hogy az kihívást jelentsen, de meg is tudjuk ugrani.

Kihívás férfiként egy női történetet színre vinni?

Itt elsősorban egy ember van, akit megverték, s aki nem tudta az igazát érvényesíteni. Az, hogy férfi vagy nő, ez esetben másodlagos. Az előadásban látható felvetések emberi helyzeteket boncolgatnak, amelyben a nőiség inkább az egyenetlen erőviszonyok miatt érdekes, s a

zene líraiságán keresztül ez még inkább kifejezhető.

Nagy hangsúlyt kap a közönséggel való interakció. Ez hogyan működik Kassán?

Nálunk is előfordul, hogy a közönség csendes, ám inkább az a jellemző, hogy kifakadnak bizonyos dolgok. Nálunk ez egy kibeszéletlen téma, amelyet az emberek próbálnak a szőnyeg alá seprni, ám újra-újra mégis a felszínre tör. A jelenetekkel rátapintunk erre a góczra, s mivel a hazai közönség nagy háttérismerettel rendelkezik, ezért a személyes történetek, vélemények is gyakran előkerülnek.

Hogyan élte meg a társulat és az előadás a karantént?

Márciustól voltunk bezárva, és tíz napja kaptunk engedélyt arra, hogy közönség előtt is játsszunk. Júniustól ugyan dolgozhattunk, próbálhattunk, de az előadások még nem kezdődhettek el újra. Ennek ellenére sajnos nem valószínű, hogy ez a lazítás sokáig így marad – nem lehet tudni, milyen hatást tesz mindez az évadra. Majdnem minden előadásunkban van Magyarországon élő vagy szereplő színész, így hiába nyithat ki a színház, ha esetleg nem lehet majd utazni. A kisvárdai fesztivál ezért idén nekünk egy szikra a pandémia sötétségében – a munka, a közönség előtti játék szikrája – amely sajnos elhamvadóban van. Mi ennek ellenére bízunk!

Czajlik József

Tölli Szofia

Egy workshop margójára – Gondolatok *A színész rendkívüli rajzolata* című workshopról

Színházi alkotóként alapvetőnek tartom azt a fajta idegállapotot, amikor az ember minden egyes pillanatban képes a különböző impulzusok befogadására, miközben fenntartja a folyamatos változtatás lehetőségét.

Talán ennek köszönhető, hogy engem a megújuló, kereső, kutató munkamódszer tud a leginkább inspirálni. Fontos ugyanakkor, hogy a keresés során kirajzolódó formanyelv kiváltója egy érzet, gondolat, vagy külső történés legyen, ami köré szerveződhet az újszerűség. Van, hogy a színház rámutat egy aktuális problémára, máskor meg elgondolkodtat, vagy éppen párbeszédet kezdeményez néző és alkotó között. Bennünk, alkotókban pedig szükségyszerűen jelen kell legyen a világ iránti érzékenység és fogékonyság, valamint az örökös kérdőjel önmagunkat, embertársainkat, vagy a világ működését tekintve. Ez tudja fenntartani az állandó jellegű kíváncsiságunkat, és nyitottságunkat.

Ezzel is magyarázható az, hogy másodjára veszek részt egy olyan kurzuson, amelyet Sardar tart. Az ő munkamódszere, gondolkodásmódja, színházi megközelítése közel áll ahhoz a fajta nyelvezethez, amelyet én magam is izgalmasnak, újítónak, és meghatározónak tartok.

Azok a folyamatok, amelyekkel közösen kísérleteztünk, arra motiváltak minket, színészeket, hogy többféle síkon, minél sokrétűbb megoldások-

hoz juttassuk el önmagunkat, hiszen minden egyes pillanatban kínálkozik egy választható lehetőség, ami egyfolytában formálódik, ezzel fenntartva magának az örökös változás jogát. Mi pedig kellő belső szabadsággal, és játékos könnyedséggel élhettünk ezekkel a kínálkozó javaslatokkal. Sardar munkamódszeréhez az is hozzátartozik, hogy olyan, mintha egy láthatatlan fonálon keresztül vezetne minket, egybeolvad velünk, és így az adott karakterünkből fakadóan képes az instrukciók által tovább vezetni minket.

Végeztünk koncentrációt, testtudatot, ritmusérzék fejlesztő gyakorlatokat, valamint a szabad asszociációra épülő feladatokkal is foglalkoztunk. A színpadi létezés egyik fontos alapköve a ritmusérzék, ezért számomra ezek voltak az egyik legérdekesebb, és leginkább fejlesztőnek mondható feladatok. Ugyanakkor nagyon izgalmas-

nak tartottam az olyan jellegű folyamatokat is, amelyek egy látszólag egyszerű dologból kezdtek el kirajzolódni, úgy, hogy az egyik szabad asszociáció generálta a másikat, míg végül konkrét karakterek formálódtak ki a történetből. A különböző gyakorlatok során előforduló mély felismerések pedig csak tovább erősítették a dolog iránti elköteleződésünket.

Összességében egy igen jó hangulatú, mégis komoly fegyelmet és koncentrációt igénylő munkafolyamatban vehettünk részt, aminek köszönhetően továbbfejleszthettük az érzékeléseinket, a nyitottságunkat, a képességeinket, a befogadókészségünket, és a színházi kifejezőerőinket. Őszintén remélem, hogy mindezen tapasztalás megszerzésével további felfedezésekhez juthatok majd el az egyéb jellegű színházi munkáim alkalmával is.

Életképek

Mai program

10:00 – Szakmai Klub
Beszélgetés az előző napi előadásokról
Helyszín: Művészetek Háza pódiumterme

10.00-13.00; 15.00-18.00 –
KONCENTRÁCIÓ, KREATIVITÁS, KOOPERÁCIÓ –
Színházi workshop középis-
kolás korosztálynak
Helyszín: Konferencia Központ, Kisvárd

17:30 – **ZÁRÓÜNNEPSÉG,**
a díjak átadása

**ANDRÁSI ATTILA:
TIZENKILENC**

Az Udvari Kamaraszínház előadása
Helyszín: Művészetek Háza színházterme

kisvárdai lapok

A Magyar Színházak
XXXII. Kisvárdai
Fesztiváljának napilapja

Szerkesztő:
Ungvári Judit

Munkatársak:
**Tölli Szofia,
Oláh Zsolt**

Fotók:
Kerezi Béla

Nyomdai előkészítés:
Kóczon Nikoletta

Nyomdai kivitelezés:
Imi Print Nyomda

Felelős kiadó: **Nyakó Béla**
ISSN 1587-8325

www.kisvarda.szin haz.hu

A Magyar Színházak XXXII. Kisvárdai Fesztiváljának támogatói:

nka
Nemzeti Kulturális Alap

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

KISVÁRDAI MŰVÉSZETI
TÁRSASÁG

Friss FM, Kisvárd